

У два маха слали су ме из Штаба да силазим у Мачву и да извидим каква је ситуација. Једном сам ишао заједно са Урошем Пејићем, адвокатским приправником, секретаром Среског народноослободилачког одбора у Богатићу из времена 1941. године, други пут смо силазили у Мачву Душан Ђукић и ја. Два пута силазио сам потпуно сам. Последрве извиђање било је пред сами повратак нашега одреда на терен Мачве.

Непријатељске снаге налазиле су се на сваком кораку: у Бадовинцима, у Глушцима, у Прњавору били су добровољци у Слеччевићу белогардејци, у Причиновићу Немци.

Овај задатак дао ми је Миле Ивковић у присуству Здравка Шестића. Миодраг Миле Јоковић, инструктор ПК КПЈ за Србију при ОК за шабачки округ и шеф штаба Подринског НОПО; Здравко Школић, члан ОК и полит. ком. батаљона у Подринском НОПО. Рекао ми је да сиђем у Мачву, а ако останем жив, да се крећем према Ужицу.

При повратку у Пецку, одакле сам пошао, пут ме водио преко Јадранске Лешнице. Наишао сам на једног сељака који је пекао ракију. Био сам наоружан пиштољем и бомбама тако да се није могло видети да имам оружје. Питао сам сељака да ли има кога у селу, пошто сам се представио шверцером дувана. Рекао ми је да не зна, да неки људи вршљају око школе. Пошао сам према школи, наиђу двојица партизана и кажу да су из Вукове чете. Глошито сам поразговарао са Вуком Цвијановићем, он ми је рекао да не тражим Штаб, да су они на Столицама, него да ја останем са његовом четом. Нагласио ми је да то вече има један састанак у пралевачкој школи. Увече смо кренули. Ишли смо Вук, његов пратилац и ја. На састанак су дошли Небојша Јерковић, Данило Лекић Шпанац заменик команданта Подринског НОПО и пратилац Данила Лекића Стеван Берић. После тога кренули смо на Столице, где се налазио Штаб.

При повратку одреда у Мачву, свака чета добила је свој правац кретања и зборно место. Моја чета нашла се у Милошевцу 18. децембра увече. Нисмо могли никако доћи до хране. Разговарали смо са једним сељаком. Он нас је разумно посаветовао да се ори

јентишемо на еееоког свештеника, пошто је он тога дана светио во-
дицу. Одлучили смо да ујутру идемо у цркву, да присуствујемо
служби, у циљу упознавања ситуације. Испред Партије одредили
су мене и Бошка Стојковића Точкоњу, а читава група имала је чет-
ворицу партизана. Разговарали смо са свештеником о слободи ве-
роисповести, о нашем поштовању сваке вере, о нашим потребама,
он је прихватио наш разговор, дао нам чак и по паскурица, Чета
се добро нахранила, али су нас тога дана по подне напали четиници.
У тој борби били су рањени Бошко Стојковић Точкоња, Баџић из
Равња, нестали су Лазар Васић Буђони, Љубица Копуновић, Качика
из Богатића. . .

Повучемо се на Цер. Снежина притисла, командир чете Јово-
вић стао пред нас и пита: „Ко се јавља да иде у патролу?" Сви су
ћзтали. Чак и Живадин Недељковић из Глушаца, који је био не-
обично храбар и који се увек јављао први у тешким ситуацијама.
Сада је и он ћутао. Шапнем ја Ради Кулезићу да се јавимо нас дво-
јрхца. Одбио је. Предложим му поново, уз напомену да ћемо наћи
хране, били смо много гладни. Командир Јововић прихвати наш
предлог и дода нам још двојицу курира. Нагласи нам да у селу,
уколико нема непријатеља, обезбедимо неколико кућа за прено-
ћиште и да по двојици курира јавимо. Налазили смо се на терито-
рији села Милине. Били смо удаљени око три километра од села.

Кренемо у село и код првих кућа упитамо да ли има какве
војске. Кажу да нема. Обезбедимо неколико кућа, вратимо ону дво-
јицу да јаве чети. Нисмо знали да чета није остала на оном месту
да нас чека, него да се и она кретала за нама. Приметили смо јед-
ну домаћинску кућу. Гори лампа. Закуца Рада Кулезић на врата,
лампа се угаси. Домаћин отвори врата и каже да су пре кратког
времена били добровољци. Ми се окренемо и видимо да људске
силуete пролазе сокаком, поред плота, поред нас. Не знајући да су
то људи из наше чете, бацимо се са терасе и сад разговарамо. За-
кључимо да то не могу бити наши, јер они чекају обавештење. За-
обиђемо иза куће и приђемо другој кући. Стражар стоји, удаљен
од нас неколико метара. Дамо стражару знаке распознавања, он без
речи диже пушку и опали метак на нас. Повучемо се нас двојица,
одемо до воденице, па опет пођемо да тражимо чету. Одлучимо да
се вратимо првој кући, на исти пут, да по траговима утврдимо: ако
се појављује више од шест трагова, значи да су наши прошли за
кама и да су се они сместили у те исте куће. Дођемо пред прву ку-
ћу, легнемо у снег и дајемо знак. Стражар опет скида пушку с ра-
мена и спрема се да пуца. Ми поново дајемо знак, он опет ћути,
али овога пута јави онима у кући. Испало је њих десетак; стоје у
ноћи, и слушају. Кад смо се још једном јавили уговореним знаком,
јави се један од наших и једва једном успоставимо везу. Сад тек
установимо ко је онај стражар што је пуцао на нас: био је то неки
Макса из Шашинаца.

Сутрадан, се све чете састану на Церу. Тада, смо добили кс-начне правце кретања. Наша чета имала је задатак да се креће у правцу Липолиста, Слеччевића, Штитара, Белотића, Метковића. Више није командир чете Јововић, него Никола Сокић. Никола Сокић, акт. потпоручник бив. југ. војске, командир чете у Церском четничком одреду кап. Рачића; око 20. 11. 1941. (кад су четници разбијени код Чачка) предао се партизанима, упућен штабу Под-ринског НОПО, изјавио да остаје с партизанима; на Церу, 22. 12. 1941. г. постављен за командира ове чете, коју је распустио 25. 12. 1941; касније постао командант четничке мачванске бригаде и рат-ни злочинац; убијен 1945. г. (О њему види и: „Мачвански парти-зански одред“ — регистар). Моја десетина имала је задатак да у Липолисту обезбеди боравак за целу чету. У тој десетини били су Лука Туфегчић и Живко Ерчић. Чета је стигла у зору, али су већ ујутру стигли и Немци. Повучемо се према Ериновачи, останемо у неким колибама. Лука Туфегчић и ја добијемо задатак да идемо у Штитар, да тамо обезбедимо боравак. Међутим, чета за нама није дошла. Подељена је на мање групе. Већина појединаца из тих група били су похватан¹ или су погинули.

Лука Туфегчић и ја стигли смо до Штитара. Јавили смо се Лукиној мајци, баба-Мари. Она нам је дала два ћебета. Сместили смо се на шталу Драгомира Максимовића, која се налазила ван села. Завукли се у плевару и ту провели две ноћи.

У то време Немци су почели да врше претресе, јер су неке од група партизана Мачванског одреда већ биле стигле на, ове терене. Видевши опасност, баба Мара је послала Миодрага Ћосића Аку да нас извести о томе. Ми се завукли у плевару и ћутимо. Ака полако прилази и виче тихо: „Луко, Луко!“ Нисмо знали ко нам се приближава, извучемо пиштоље и чекамо. Кренули смо ко-либи Драгољуба Цвејића. Прелазили смо преко једног пашњака, ка шуми, и баш кад смо били на сред пашњака, са једног дрвета слете човек. Затим опазимо иза сваког дрвета по једну фигуру, пуно њих, држе пушке уперене у нас. Даље нисмо ни мрднули. Не пуцају они, него само чекају. У том тренутку један од њих претр-ча од једног до другог дрвета, и ја познам по дугачком капуту и по наочарима Душана Слијепчевића Доктора. Кажем то Луки. На сред пашњака стојимо нас двојица и разговарамо, а они чекају. Закључимо да су то људи из чете Исаила, Максића и дамо знак распознавања, они одговоре, те се тако споразумемо. Од познатих су били Васа Туфегчић, Исаило Максић, Душан Слијепчевић Док-тор полит. комесар те чете. Пекли су кукуруз и јели.

Растали смо се увече и дошли до Метковића. Свратимо до једног сељака и добијемо чинију пасуља и парче проје. Затим до-ђемо у сокак који води Глушцима. Лупамо на прозор Једном се-љаку. Питамо га где се налазимо. Он каже: „У Метковићу!“ За-молимо га да изађе. Он каже да не сме. Онда ја почнем испити-

вање: куда води овај пут? Показујем му руком. Он у кући, нас двојица напољу. У Кривају — каже он. А овамо? — опет покажем руком. Изаћи ћеш код Вељковог дућана. А овамо? У Причиновић. Лево? У центар села. Право? Дођеш у Глушце. Дођемо у центар села и окренемо сокаком у Глушце.

Каљав сокак, Лука се заглибио, болест га освојила. Пружам му баскију и извлачим га из блата. Дођемо под један наслан. Луку хвата дремеж. Каже он мени: „Не дај ми да заспим!“ У свануће не може Лука да крене, почео да се смрзава. Једва га подигнем, држим га испод руке. Кад дођемо до оgrade, ја се сагнем, он се попне на мене, па на ограду, онда ја пређем плот, за то време он стоји на њему, поново се сагнем, он опет на мене, па на земљу.

Једва стижемо до Глушаца, до моје мајке. Завучемо се у сламу, у руну коју су свиње себи саградиле. Ту смо преданили. Мајка се обрати Микану Росићу и он нас смести у своју колибу у којој је живео један колебар. Ускоро Микан нам јави да не можемо ту остати, јер су почели претреси тога дела села. Пребацимо се код Тихомира Алимпића и његовог брата Витомира. Али, ту су се клале свиње, постојала је опасност да наиђу Немци. Видели смо да је опасно остати, те пошаљемо Витомира у Штитар да нам обезбеди боравак код Владимира Петровића Чијиног. Исто вече кренемо у Штитар. Било је то 31. децембра 1941. године.

Имали смо компас и карту. Прешли смо пут Глушци — Метковић. Мени је био познат тај терен, добро познат, али због магле и снега ми залутамо, целу ноћ смо лутали, а у зору се нађемо на месту одакле смо и пошли. Зауоставимо се у једној колиби између Глушаца, Метковића и Причиновића. Прозори скинути. Наложимо ватру и тај дан проведемо између зидова напуштене колибе. Имали смо седам коцки шећера.

Ноге прозебле, надуле се. Бацимо опанке, Лука исече крзно којим се замотавао због реуме. Завијемо ноге. Од нађених старих сара бачених чизама направимо неку врсту обуће и кренемо поново у Штитар.

Испред колибе налазио се огроман храст. Предвечерје, зимско сунце се смирује, сунчеви зраци падају кроз оголене храстове гране, праве на зидовима колибе бледе зимске шаре. Кажем ја Луки: „Да ли си некада мислио да ћемо први дан Нове године дочекати у овој колиби и да ћемо бити срећни ако нико не дође?“

Крећемо. Не могу да мрднем. Лука ме носи. Снег дубок петнаестак сантиметара, ухватила се покорица па кад станеш, покорица пукне, следећи корак, покорица издржи. Вучемо се нас двојица, али никако не напредујемо. Договоримо се да мене Лука ос*тави, да он продужи у Штитар, а ја ћу покушати да нађем склониште.

Вратим се у колибу Микана Росића, преноћим у свињцу, а колебара пошаљем мајци да она јави Живадину Дамњановићу из

Богатића да дође по мене. Живадин се одлучи да ме чека те ноћи у једној шуми код Битве.

Увече сам кренуо, сатима сам ишао. Кад сам дошао до ћуприје на Битви, даље се не може, издала снага. Знам да на ћуприји има страже. Животне радости нема ни са једне стране, излаз је само у смрти. Окренем се и погледам на родно село које не може да ми помогне. Дошао је тренутак да се убијем.

Погледам ћуприју и кренем. Ако има страже, они ће ме убити. Станем на сред ћуприје и чекам.

Чујем Живадина да се јавља. Немам снаге да му одговорим.

Кад смо се састали, кад сам се нашао на његовим леђима, било је могуће поново мислити на живот.

Аврам РОСИГ1

Вања Радауш: МАПА „МИ ПАМТИМО“, лिनорез